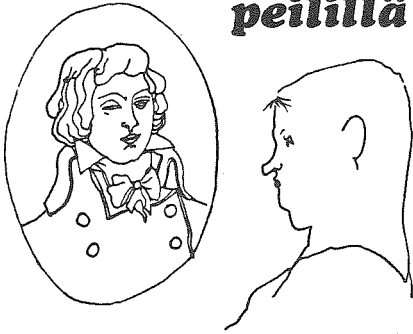

peilillä

peilaten

OJANPERAN ja Toijosen Suomen ulkopoliitiikan "uusrealistisia" virtauksia tarkastellut *Ajan-kohtaisen kakkosen* televisio-ohjelma on ollut moniaalla tuomiolla, myös television ohjelma-neuvostossa. Yhden tuomioehdotuksen sisältö oli suurin piirtein seuraava: "...oli käytetty haastatteluja ja sitaatteja asiayhteyksistään irroitettuina ja siten kuvitettuina ja kommentoituina, etteivät ne tehneet haastateltaville oikeutta." (Neuvoston puheenjohtajan Jukka Juuselan lausumaehdotus.) - Toisin sanoen: Ei kuulu toimittajille ajatella haastattelujen ja sitaattien yhteyksiä, vaan asiat itse määräävät yhteytensä, on *asiayhteys*, jossa toimittaja on vain tekninen välittäjä. Asiayhteys kuuluu haastateltavien julkisuushenkilöiden *oikeuksiin*, ja sillä on heidän "tuotantoehtonaan" samaa koskemattomuutta ja pyhyttä kuin omistusoikeuden suojaamalla tavallisilla tuotantovälineillä. Asiayhteyttä julkisuus-henkilön *yksityisenä oikeutena* loukataan, jos tiedotusväline luo tähän henkilöön ja hänen asiayhteyteensä ironisesti tutkivan katseen hajottamalla asiayhteyden pyhyttä siinä epätavallisin kuvin ja kommentein. Asiayhteyden materialisointuminen kuvaruudun pinnassa kuvina, ääninä, valoina, liikkeinä jne. - siis tv-journalistisena muotona - on julkisuushenkilöiden yksityisiä tuotantoehtoja, ei toimittajien julkista tehtävää. Samalla tavalla kuin modernissa tuotannossa ylimalkaan, tuotantoehdot eivät kuulu teki-

jöilleen. Journalistin työ on myös aineksensa puolesta objektiivisesti ehdottomasti vierasta työtä. Ihmisten toimintojen jatkuvasti esineellistyessä (esimerkiksi: yhteiskunnassa on oma omituinen "päättöksentekijäin" joukkonsa, jolla on oikeutensa tuotantoehtoihinsa samalla tavalla kuin työläisellä työkykyensä) porvarillisten val-lankumousten luoma julkisuus rapautuu samassa tahdissa ja julkinen oikeus korvautuu yksityisellä - ellei sitten toimittajien piruläiset pane vastaan.

Lehtitiedot 14.2.1981 kertovat ohjelmaneuvoston tuomion saaneen Juuselan lausumaehdotusta yleisemmän ja siitä hieman vesitetyn muodon.

* * *

LEHTILAKOSTA on jo iäisyys, mutta verestetäänpä vielä vanhoja silmiämme ja mietitäänpä lakon aikaansaamia lieveilmiöitä.

Ensin lainaamme edesmennyt professori Raino Vehmasta noin 17 vuoden takaa:

"Lehtilakkojen aikana tehdyt tutkimukset osoittavat, että sanomalehdistö edelleen on työläimmin korvattava joukkotiedotusväline. New Yorkin taannoisen pitkän lehtilakon aikana perheenäidit kuljeksivat tavarataloissa ostamatta mitään; näyteikkunoissa koulu-tauluille liidulla erikoistarjouksia piirtelevät mannekiinit eivät kyenneet korvaamaan lehti-ilmoituksia." (VEHMAS, Raino. Lehdistö- ja tiedotusopin tavoitteista. *Suomalainen Suomi*, 32(8), 1964, s. 464.)

Nykyään ei tällaista ongelmaa enää pääse ta-pahtumaan, sillä - kuten me kaikki huomasimme - heti lakon alkaessa alkoi postiluukusta pursua kauppaketjujen ja tavaratalojen itse julkaisemia lehtiä. Yksi hauskimista koko perheen lukupaketeista oli *Stockmann Sanomat* -niminen julkaisu, jonka etusivulla komeili otsikko: "Lehtimieslakko - paras mennä Stockmanille!" Ja teksti jatkui:

"Näin poikkeuksellisen ajankohtana on sanon-nallamme: PARAS MENNÄ STOCKMANNILLE vielä suu-rempi merkitys kuin tavallisesti. Sillä tavaratalossa te näette ja kuulette enemmän kuin mitä me voimme kertoa Stockmannin Sanomien sivuilla. Seuratkaa tavarasesittelyjämme, kuulutuksiamme, erikoistavarapisteitämme, erikoispöytiämme ja näyteikkunoitamme." Eli näin se tieto kulkee.

Suomen Gallupin kiireesti tekemä tutkimuskin osoitti, ettei lehtilakko kenenkään maailmaa murtautunut. Mutta auta armias jos kaupat menevät

kiinni! Mitä se merkitsisi? Siihenkin löytyy vastaus Stockmann Sanomista:

"Päivittäinen kierros Stockmannilla antaa teille näin joulun kynnyksellä *hyödyllisiä tietoja ja hyviä vihjeitä eri artikkeleista - ehkä se myös somasti kultaa arkipäivän rutiineja.*"

Jos kaupat menisivät kiinni, selailisivat ihmiset lehtiään ymmällään, hajamielisinä. Kauppa on työläisimminkin korvattavissa oleva julkisuusväline.

* * *

* * *

KESKI-SUOMEN lehtiperhe lisääntyi jälleen kahdella pienokaisella. Jyväskylän Maalaiskunta-uutiset ja Jyväskylän Ympäristölehti siirtyivät helmikuussa Oy Keskisuomalaisen omistukseen. Edellisestä perhetapahtumasta oli kulunut vain noin kuukausi, silloin lehtiperhe sai uudeksi jäsenekseen Sisä-Suomen Lehden Äänekoskelta. Ennestäänhän 110-vuotiaalla Keskisuomalaisella on pienokaisia jo kolme kappaletta ja kaksi puoliksi adoptoitua, joten tämänvuotisten perhe-lisäysten jälkeen perheen koko on 1+6+2. Lisäksi käenpoikana pesässä alkaa tänä vuonna hyöriä vielä Keski-Suomen Teletietopalvelu Oy, joka harjoittaa kaapeleitse kuvaruutulehtipalvelua. Olisikohan tällaisella keskittymiskehityksellä mitään kiinnostavuusarvoa tiedotustutkimuksen kannalta?

tiedotustutkimus

vsk 1979-1980

Toimitus: Jukka Haapasalo (päätoimittaja), Juha Kulmanen (toimitussihteeri), Kauko Pietilä, Paula Jyrkiäinen (1979), Heikki Hellman (1980), ja Maija Jussilainen (1980).

1 KIRJOITTAJAT

- BLOM, Raimo. Holopainen 76. Arvostelulausunto. 1979, 2, s. 22-23.
- BLOM, Raimo. Lausunto Martti Soramäen lisen-siaattityöstä. 1980, 4, s. 51-52.
- BLOM, Raimo. Weckström 79. Arvostelulausunto. 1979, 3-4, s. 46-48.
- ESKOLA, Antti. Lausunto Jyrki Pietilän lisen-siaattityöstä. 1980, 3, s. 59-61.
- FAUSING, Bent. Kaikkivoipuus ja voimattomuus: kokemusmalleista ja havaintomudoista. 1980, 4, s. 13-34.
- GRANDI, Roberto. Comunicazioni in Italia. 1980, 3, s. 39-43.
- HAAPASALO, Jukka. Eräs yllytys. Pääkirjoitus. 1980, 3, s. 1.
- HAAPASALO, Jukka. Lehden vuosi. Pääkirjoitus. 1979, 3-4, s. 1.
- HAAPASALO, Jukka. Lukevalle. Pääkirjoitus. 1980, 2, s. 1.
- HAAPASALO, Jukka. Massakulttuuri ja mielihyvän estetiikka. Pääkirjoitus. 1980, 4, s. 1-2.
- HAAPASALO, Jukka. Pääkirjoitus. 1980, 1, s. 1.
- HAAPASALO, Jukka. Tiedotustutkimuksesta. Pääkirjoitus. 1979, 1, s. 1-2.
- HELLMAN, Heikki. Euroopan joukkotiedotusvälineet ja uusi kansainvälinen tiedotusjärjestys. 1979, 1, s. 24-26.
- HELLMAN, Heikki. Fragmentteja kulttuuriteollisuudesta. Kirja-arvio. 1980, 3, s. 52-56.
- HELLMAN, Heikki. Idealismi, aggressio, apologia ja kritiikki: 'kansainvälisen viestinnän' tutkimuksen neljä kehitysvaihetta. 1980, 3, s. 14-28.
- HELLMAN, Heikki. Marcuse ja kulttuuriteollisuus. 1980, 4, s. 40-44.
- HELLMAN, Heikki. Massakulttuurista ja ääniteollisuudesta massakulttuurina: funktionaalisen kritiikin lähtökohtia. 1979, 3-4, s. 28-36.
- HEMÄNUS, Pertti. Juhani Wijo 1979. Arvostelulausunto. 1980, 1, s. 35-37.
- HEMÄNUS, Pertti. Kahma 77. Arvostelulausunto. 1979, 1, s. 38-40.
- HEMÄNUS, Pertti. Lausunto Jyrki Pietilän lisen-siaattityöstä. 1980, 3, s. 59-61.